

Vogts Bibelhistorie for folkeskolen.

Av Kjell A. Jensen

Volrat Vogts Bibelhistorie var i bruk ved de fleste skoler her i landet i nærmere 100 år. Boka kom ut i til sammen 100 opplag og 38 millioner eksemplarer.

Det er vanskelig å forestille seg hvor mange lærere og tidligere elever som har hatt et forhold til Volrath Vogts Bibelhistorie for folkeskolen.

Det er også vanskelig å tenke seg hva denne Bibelhistorien har betydd for mange elever senere gjennom livet. Når voksne uttaler: «Jeg har beholdt min barnetro,» kan det tenkes at denne troen har sine røtter i Bibelhistorien til Vogt. Boka var i bruk ved de fleste skoler her i landet i nærmere 100 år.

Det er neppe mange andre lærebøker som greier å slå denne rekorden.

Da den første Bibelhistorien til Volrath Vogt kom ut i 1848, ble den umiddelbart en stor suksess. Dette var noe helt nytt. Boka ble straks oversatt til både svensk, finsk og gassisk. Her hjemme kom den ut både på bokmål og nynorsk.

Fra 1848 til midt på 1960 tallet ble Bibelhistorien til Vogt benyttet som lærebok i kristendom ved de fleste skoler her i landet. På denne tiden kom det ut flere nye og moderne læreverk i kristendomskunnskap. Enkelte lærere valgte imidlertid å ta vare på den gamle Bibelhistorien og brukte denne som håndbok når de skulle gjøre fortellinger fra Bibelen mer levende for elevene.

Bibelhistorien kom ut i til sammen 100 opplag i 38 millioner eksemplarer.

Hvis vi antar at samme boka ble brukt av 3 elever, så skulle dette bety at 120 millioner norske barn har lært sin bibelhistorie gjennom denne boka.

Volrath Vogt

Volrath Vogt var født i Danmark i 1817 og døde i 1889. Han levde det meste av livet i Norge.

Han var norsk teolog og underviste som timelærer ved Christiania katedralskole. I ettertiden er Volrath Vogt blitt omtalt som et pedagogisk geni og en bibelfortellingens mester. Han var verdensåpen og kulturbevisst.

Det kan tenkes at Vogt hentet inspirasjon fra Martin Luther.

Luther var som kjent et språklig, pedagogisk og teologisk geni.

Han uttrykte seg slik at han hadde nådd fram til folk flest, både store og små.

Vogts lærebøker i bibelhistorie åpnet helt nye verdener for elevene.

Han fortettet bibeltekstene med dristige sammendrag og utnyttet de bibelske fortellingene slik at de gjorde uforglemmelige inntrykk på elevene.

Han la stoffet slik til rette slik at han fikk tydelig fram de menneskelige trekkene hos de mange personene vi møter i Bibelen.

Med enkle midler skapte han bevissthet om den religiøse dimensjonen i fortellingene.

Vogt ønsket at elevene også skulle få geografiske kunnskaper knyttet til det bibelske stoffet.

En anerkjent vitenskapsmann.

Volrath Vogt skrev også en bibelhistorie for den høgre skolen uten den fikk slik utbredelse som boka for folkeskolen. Han skrev også en forklaring til Luthers lille katekisme etter Pontoppidan med 515 spørsmål og svar.

Selv om Vogt først og fremst var en fabelaktig lærebokforfatter, så var han også en anerkjent kapasitet på oldtidens kirkehistorie.

Hans hovedverk var Det hellige land. Verket vakte oppsikt i høyere teologiske og historiske kretser. Vogt ble blant annet invitert til å holde foredrag om Det hellige landet for datidens åndselite i Kristiania.

Henrik Ibsen var blant dem som ga svært rosende omtale til Vogts forskning om det hellige landet. Dessuten var Volrath Vogt en inspirerende og engasjert lærer og foredragsholder både for studenter og unge i den videregående skolen.

Jesus i Getsemane

Elevene opplevde gjerne Bibelhistorien forskjellig.

En dame fra Seljord karakteriserte Bibelhistorien til Vogt som en roman. Andre vil gjerne mene at den minner mer om en moderne lærebok i orienteringsfag om Det hellige landet. Noen har også opplevd Bibelhistorien som en samling spennende fortellinger.

I boka Folkeskolen i Folkeminnet forteller Ørnulf Hodne at mange av hans informanter forteller at Bibelhistorien inneholdt så mye nytt og uvant, og så mye dramatik som utfordret elevene og satte fantasien i sving.

De peker på fortellingene om Adam og Eva, Kain og Abel og Noa som bygde den store arken og fylte den med dyr som noen av fortellingene som særlig har festet seg i minnene.

-Fortellingen om Den barmhjertige samaritan har mer enn noe annet formet folks forståelse av barmhjertighet og nestekjærlighet og at holdninger må føre til uttrykk gjennom handling, skriver Kjell Nordstokke i boka Trådene i samfunnsveven.

Mange eldre som hatt Vogt Bibelhistorie som lærebok på folkeskolen, har gjerne selv opplevd fortellinger som har satt varige spor i minnene deres.

Vogt ønsket at Bibelhistorien også skulle gi et kulturelt og sosialt bilde av tiden da Bibelen ble skrevet.

I tillegg til det bibelske stoffet fletter Vogt inn historisk stoff, geografiske opplysninger og kulturstoff.

Han forteller blant annet om konger, dronninger, prinser og prinsesser.

Vi møter fattige og tiggere, men også mennesker som hjelper dem som er i nød. Her er spedalske, halte, døve og blinde.

I byene møter vi håndverkere og handelsmenn.

Ved store høytider kom folk sammen på store festivaler ved templet i Jerusalem. Her møttes venner, naboer og slektninger. Her var salg og bytting av varer av alle slag. Mennesker ble solgt som slaver. Glade mennesker sang og danset, spilte på harpe, slo på trommer og blåste på fløyter.

Utenfor byene møter vi bønder som dyrker korn og gras, fiken og oliven, og som drev flokker av kameler, okser, sauer og esler.

Vi lærer om tørketider, avlinger som ble ødelagt av svermer av insekter.

Dette er beskrivelser som barn kan identifisere seg med.

Ofte ble folk forfulgt for sin tro. De samlet seg gjerne egne lokale grupper.

Flere av gruppene fikk gjerne besøk av misjonærer som talte til dem og oppmuntret dem i troen. De som ikke fikk besøk, mottok gjerne brev med hilsener og oppmuntring til å holde fast ved troen. De hjalp hverandre, oppmuntret og trøstet hverandre i motgang og tok seg av hverandre når motgangen ble for stor.

Mange fikk møte Jesus når han reiste rundt i landet, talte til dem og lærte hvordan menneskene bør være mot hverandre.

Jesus viser seg for Maria.

Bibelhistorien til Vogt brøt med katekismens enerådende stilling i folkeskolen selv om Pontoppidan fulgte med i undervisningen fram til 1890 årene.

Bibelfortellingene var så mesterlig skrevet at barna lett kunne leve seg inn i stoffet. Vogts pedagogiske evner kommer særlig fram i måten han organiserte stoffet på. Han hoppet over Bibelens måte å dele stoffet inn i vers.

Vogt organiserte stoffet i meningsfulle sammenhenger og laget små fortellinger med overskrifter slik at stoffet ikke skulle bli for overveldende.

-Vi mister evnen til å lære og navigere i livskampen når vi ikke får inspirasjon og visdom av gode fortellinger, skriver professor Eivind Meland.

Undervisningen før Bibelhistorien til Vogt kom på markedet hadde gjerne vært sterkt preget av pugging av salmevers, bibelord og katekismetekster - og Pontoppidans forklaring med over 900 spørsmål og svar.

Trolig har Vogt med sin Bibelhistorie betydd mye for mange voksnes dannelse gjennom hundre år da landet vårt var under utvikling etter Grunnloven i 1814 og kanskje så lenge boka var i bruk.

Professor Inge Bø forklarer i boka Pedagogikk og psykologi at «dannelse er en måte å være på, og en måte å tenke på som er et resultat av utdanning, oppdragelse og miljø.

-Grunnlaget for vårt sosialdemokrati ble i sin tid lagt av haugianerne og pietistene. Disse hadde en sterk sosial profil, leser vi i boka Trådene i samfunnsveven av Ågøy m. fl.

Hans Nilsen Hauge var opptatt av likeverd, at alle skulle inkluderes og at også de funksjonshemmede skulle være med i arbeid og virke.

Kvinner og menn skulle være likestilte. Mennene burde hjelpe til i hjemmene og kvinnene burde lære seg mannfolkarbeid.

Alle skulle få si sine meninger. Ledere skulle være eksempler for sine ansatte og alt arbeid var et kall slik Luther hevdet.

Gjennom årene ble Vogts Bibelhistorie stadig oppdert pedagogisk.

Gjennom årene har forlaget stadig vært opptatt av at boka måtte bli bedre utstyrt med oppgaver og illustrasjoner. Palestinakartet har nok særlig festet seg sterkt i minnet hos mange elever. Palestinakartet, verdenskartet og Norgeskartet var blant de få pedagogiske hjelpemidlene som fantes i nesten alle klasserom her i landet.

Noen elever kalte Palestinakartet for «det kristelige kartet.»

I tillegg til illustrasjonene ble Bibelhistorien stadig bedre utstyrt med oppgaver som aktiviserte elevene på ulike måter.

Betydning for folk personlige tro?

Kanskje har Vogts Bibelhistorie hatt betydning for folks personlige tro senere i livet. Troen kommer neppe bare gjennom ei lærebok i bibelhistorie, men troen krever kunnskaper om det vi tror på.

-Du kan ikkje tenkja deg fram til tru, men du kan velja å tru, og du kan oppleva at det er sant – i alle fall for deg. Det handlar om eit slags talent. Trua er ei slags gåve. Men tru blir ofte knytt til tvil, uttaler forfatteren, Jon Fosse, til Aftenbladet

Bibelhistorie for voksne.

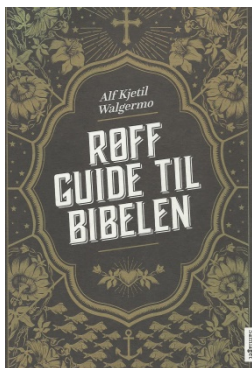
Eldre, som har hatt Vogts Bibelhistorie på folkeskolen, har iblant savnet en bibelhistorie tilpasset voksne. I 2017 ga Alf Kjetil Walgermo ut ei bok med tittelen Røff guide til Bibelen. Boka dekker på mange måter det eldre har etterlyst. Walgermo er journalist og kultureddaktør i Vårt Land.

Dette er ei bok for alle som ønsker å friske opp folks bibelkunnskaper.

-Tarald Aano skriver i Stavanger Aftenblad:

Walgermo har skrevet et imponerende et arbeid som dykker ned i litteraturen, historien, religionen og språket som finnes i Bibelens tekster – og han gjør det med fortellerglede og kunnskap som gjør både bibel og den røffe guiden til en sann fryd.

I 2018 er det 160 år siden den første Bibelhistorien til Vogt kom ut.

Bibelhistorie for voksne av Alf Kjetil Walgermo